

»**Letno poročilo** narodnih šol v Ljutomerskem glavarstvu o šolskem letu 1890/1.« — Med naš slovstveni drobiž spadajo menda tudi letna poročila ljudskih šol, zato se na nje malo kdo ozira. Nam se pa vendar vredno zdi vzeti v poštev tudi te kamenčke v poslopju naše narodne prosvete. Knjižica, če tudi majhna, lahko več koristi narodu, če mu le pride v roke, in če je nje vsebina primerna preprostemu ljudstvu, kakor debela učena knjiga, katero izjedajo molji po knjigarnah. Take knjižice so tudi poročila ljudskih šol. Otroci jih raznesó na vse strani, beró jih stari in mladi z velikim veseljem, zlasti če govoré o rečeh, ki se njih tičejo, in če jih pišejo osebe njim znane.

Pohvaliti moramo učiteljstvo Ljutomerskega glavarstva na Štajerskem, katero je kakor predlanskim, tako tudi lani izdalo tako poročilo. Bili smo ž njim jako zadovoljni. Tvarina je primerna ondotnemu ljudstvu, pisava poljudna in jezik čist, kolikor je mogoče v takem delu, ki je namenjeno preprostemu ljudstvu samo nekaterih okrajeh.

Učitelj Ljutomerske realke, gosp. Ivan Kryl, nadaljuje svoje »Zemljepisne črtice Ljutomerskega glavarstva«, opisujoč zemljepisni položaj, podnebje, živalstvo in rastlinstvo Ljutomerskega glavarstva. Potem se vrsté »Zgodovinske črtice narodne šole pri sv. Juriju ob Ščavnici« iz peresa gosp. Ivana Strelca, učitelja pri sv. Juriju, in življenjepis zaslužnega pisatelja »štajerske dogodivščine«, Antona Krempelja od g. Simona Cvahteta, nadučitelja pri Mali Nedelji. Nekdanji malonedeljski župnik in vrli domoljub slovenski je še v dobrem spominu med tamošnjim ljudstvom, zatorej je prav dobro ustregel gospod pisatelj ljudstvu, podavši mu življenjepis priljubljenega duhovnega pastirja za vzor mladini. Izvrstne so tudi »Črtice o čebelah« od nadučitelja cvenskega g. Tomaža Pusenjaka, v katerih s kratkimi besedami prav zanimljivo opisuje življenje čebel. Na koncu je mala narodna povest o kralju Atili, katero je zapisal gospod A. Vogrinec, učitelj kapelski. Tamošnji narod namreč veruje, da je na hribu blizu Kapele stoloval nekdanji okrutni kralj Atila, ki še sedaj v zeleni obleki okoli hodi in ljudi straši. Ta povest ljudstvu posebno ugaja — kakor je poročevalcu dobro znano — dasi jo že sicer dobro pozna.

Prosto ljudstvo prebira s posebno slastjó svoje proizvode tiskane na papirju; to je nekako tako, kakor če gleda človek sliko svoje rojstvene hiše: če tudi mu je dobro znan vsak kot, vendar rad ogleduje sliko.

Drugi del obsega imenik okrajnih in krajnih šolskih svetov, učiteljstva in učencev. Ljutomersko glavarstvo obsega dva okraja: Ljutomerski in gornjeradgonski. V prvem so tri dvorazrednice, dve trirazrednici (ena samo dekliška) in dve štirirazrednici ter enorazredna nižja realka v Ljutomeru. V gornjeradgonskem okraju sta dve dvorazrednici, dve trirazrednici in dve štirirazrednici. — Dobro bi bilo, ko bi na kraju bila pridejana tabela, kjer bi se videlo skupno število učencev posameznih šol celega okraja.

Želimo, da rodoljubno učiteljstvo Ljutomerskega glavarstva dá vsako leto tako izbrano berilo v roke domačemu ljudstvu, katero je željno, pa tudi potrebno poučnih in koristnih knjig.

— F —

ČEŠKO SLOVSTVO.

»**Kalendár paní a dívek českých**« (kalendár českých gospá in gospodičen). Letnik peti. — Knjiga ta ima izbornu vsebino in krasno vnanjščino. Posebno zanimivo je to, da je spisana od samih českých in jako priljubljenih pisateljic. Združile so se: El. Krásnohorská, Irma Geisslová, Venceslava Lužická, Sofije Podlipská, Růžena Jesenská, Tereza Nováková, Boh. Sokolová in dr., da so podale za knjigo pesmi, novele, življenjepise, dramatična dela in poučne stvari. Tudi slike so jako lične. Delo pričá, da češke gospe in gospodične niso zaostale v splošnem napredku in da znajo ceniti нравni, umetniški in narodni napredek.

»**Vzdělavací biblioteka**«. Izdaje jo uredništvo »časopisa českého studentstva«. Zvezek 8. — »Vzdělavací biblioteka« ima namen razširjati omiko, vednosti vseh strok med ljudmi vsakega stanú, posebno pa med onimi, ki niso mogli obiskovati višjih učilišč. Dosedaj je izšlo osem zvezkov. Tu se umevno razlagajo politika, duševstvo, zgodovina, naravoslovje, šege in navade narodov itd. Vse to bi bilo res jako lepo in tudi koristno, ako bi ne bilo v spisih velikih napak in slabih nauk. Uredništvo se ozira na sedanje nezmerne in neprave želje po prostosti duha, premalo pa na krščanske nazore in večne resnice. Tako se v več spisih, kakor so n. pr. »Jed«, »Žák« i. dr., mnogo greši zoper resnico, нравnost in krščanske dogme, češ: »krščanski nazori in pojmi ovirajo pravo omiko, nasprotujejo slobodi, čvrstosti in bistroumnosti duha!« Kakšen sad bodo rodili taki nauki?

»**Povodeň**«. Žaloigra v petih oddelkih, spisal Václav Vlček. — Kneginja Dana izgubi jedinega, strastno ljubljenega otroka. Njena žalost pa prikipi do vrha, ko spozna nezvestobo svojega soproga. Obupne misli jo spremljajo povsodi, in zato hoče konec storiti svojemu mlademu življenju. Skoči v valove narasle reke. Njena prijateljica, nuna Methodija, jo zapazi in skoči za njo, da bi jo rešila. Obe potegnejo iz valov, pa Methodija je že mrtva. Dana ozdravi in odslej daruje vso svojo ljubezen in skrb očetu prijateljice nune Methodije, namestuje mu dobro hčer. — Vsekako lepa vsebina!

»**Sborník Poesie světové**«. Četrti oddelek české akademije cesarja Franca Jožefa I. za vedo in umetnost bode izdajal zbirko prevodov klasičnih pesmij tujih narodov. Tako sta sedaj v tisku »Konrad Vallenrod« Adama Mickiewicza (prevel I. Sládek) in »Zurivý Roland« Ariostov (prevel Jar. Vrchlický).

RUSKO SLOVSTVO.

(Priobčil V. Bučar.)

Čitateljem »Dom in Svet«-a se je v preteklem letu prav malo poročalo o slovstvu največjega

slovanskega naroda, naroda ruskega. Uverjen sem, da marsikateri čitatelj želi kaj zvedeti o najnovejšem razvoju ruskega slovstva.

Sploh moramo reči, da preteklo leto ni doneslo nobenega posebnega in izrednega slovstvenega izdelka. Izmed velikega števila manj ali več znanih sedanjih pisateljev se ne more nobeden dostojno primerjati z ruskimi klasikami, kakoršni so Puškin, Lermontov, Turgenjev, Gogolj, Tolstoj. Posebno v pesništvu je malo odličnih proizvodov. Sedanje pesmi so največ samo za sedanjost, bodočnost ne bode zanje dosti marala. Pa saj je dandanes tako tudi pri drugih narodih, saj se zdi, kakor bi v obče poezija pešala. Zato je tem večje hvale vredna lepa zbirka pesmij V. L. Velička z naslovom »**Vostočneje motive**« z dodatkom »**Liričeskija stihotvorenija fantazii i eskizy**«. Rуска kritika je to zbirko prav lepo pozdravila. Dasi hvalijo vse pesni, vendar ugaja še najbolj »Ključ« (izvir), v katerem se primerja pesnik vrelcu.

Ne moremo sicer prištevati naslednjega dela med čisto ruske pesniške umotvore, a omeniti le moramo najnovejšo zbirko V. V. Umanova Kaplunovskago, z imenom »**Slavjanskaja Muza**«. V tej zbirki nahajamo prevode pesmij, kakor tudi nekaj povestij vseh slovanskih narodov. Na prvem mestu so štiri pesmi S. Čecha — potem jedna Prešernova in šest Gregorčičevih pesmij. Največ jih je iz hrvaščine in bolgarščine. Namen tej zbirki je zblizanje narodov slovanskih v leposlovnem delovanju. Prevod je izvrsten, priporočamo ga vsakomu, kateri umeva ruščino.

Med ruskimi romanopisci in pisatelji povestij ni bilo posebnih pojavov v preteklem letu. Mladi pisatelji so udani nezdravemu pesimizmu, goje skrajni realizem, opisujejo čitateljem najslabše stvari. Vse ljudi delijo v bogatine in reveže: iz poslednjih zajemljejo snov za povesti. Tako razdirajo vez med raznimi ljudmi. Gredó tudi v kaznilnice in morska pristanišča, kjer se zbira navadno vsa gnusoba.

Znani romanopisec ruski Krestovskij je napisal dva romana: »**Tma egipatskaja**« in »**Tamara Bendauid**«. Zadnji je zajet iz poslednje rusko-turške vojske. Posebno se odlikuje v tem romanu opisovanje Judov. — Znani L. N. Tolstoj je napisal delce, katero je izšlo v Londonu v ruskem in angleškem jeziku z naslovom »**Delajte, dokler imate luči!**«. Vsebinska je taka-le: V Tarsu živi za cesarja Trajana dragotinar Juvenal, bogat in spoštovan človek. On ne veruje, da so cesarji bogovi, tudi ne v bogove sploh, vendar pa se dela na videz, da čišla bogove, ker hoče živeti mirno in srečno. Njegov sin Julij, kateremu je 20 let, ima prijatelja sošolca Pamfila, kateri je kristijan. Ta ga nagovarja, naj pride k njemu; toda vesela mladina v Tarsu ga odvrne in zmoti z zabavami. Veliko denarja potraži z ženskami in drugim kratkočasjem, ko ga pa nima več, spomni se prijatelja Pamfila in sklene, da postane kristijan. Na tem potu ga sreča neki zdravnik in ga odvrne od namena, češ, med kristijani ne bode

srečen, — naj popusti ta sklep in se rajši oženi. Julij se res vrne in oženi z bogato, mlado in lepo nevesto. Srečen je — ali ne povsem. Prijatelj mu razlaga, da kristijani imajo svoje žene za sestre, ne samo radi veselja. Žena se mu postara in izgubi vso lepoto. Sedaj hoče skupaj z ženo sprejeti krščansko vero. Pa zdravnik ga zopet odvrne in mu veli, naj ima sedaj kako drugo poželenje. Julij ga posluša in postane častiteljen, ljubi otroke in denar. Njegovi otroci trosijo še več i živé še slabše, kakor je nekdanj živél on sam; zaničujejo očeta bolj, kakor je nekdanj sam zaničeval svojega očeta. Ko ga je sreča popolnoma zapustila, in mu žena umrla, gré h kristijanom. Veseli ga sprejmejo in pošljejo v vinograd, da pomaga drugim delavcem. Pozno je prišel; zanj ni drugega opravka, kakor da pobira grozde po starem vinogradu. A prednik kristijanske krščanske občine ga tolaži, rekoč: »Delaj, sin, kjer najdeš kaj opravka. Ni toliko na tem, koliko sadu ima delo, kakor da si zadovoljen v svojem delu.« — Pisal je tudi knjižico o pomenu vede in umetnosti, v kateri zahteva, naj služita človeštvu v občni prosep. Ti njegovi najnovejši deli sta našli veliko pristašev, pa tudi dosti nasprotnikov, kakor že poprejšnja njegova dela. Tako ga je napal profesor na duh. akademiji A. Gusev zaradi »Kreutzerove sonate« in »Dodatka« s knjigo »**O braké i bezbračiji**«. Dokazuje mu, da Tolstoj nasprotuje sam sebi, ker je v svojem delu »V čem je moja vjera« trdil, da je nezakonsko življenje mogoče samo v domišljiji. Sploh se o Tolstem še vedno piše toliko, da je slovstvo o njem vedno večje. — Vas. I. Nemirovič Dančenko je izdal sedem lepih povestij z napisom »**Skazki djeistviteljnosti**«. Ker je znan že od prej kot dober pisatelj, našle so tudi te povesti dosti priznanja. Posebno se odlikujeta povesti »Egorka« i »Bezsonnaja noč«. — V. Mihnevič je napisal dober roman iz moskovskega ženskega življenja z imenom »**Moskovička**«. Boljšim delom se smejo prištevati: P. N. Pelevoj »**Bratje soperniki**«; knez Volkonski: »**Porodica kolentina**«. Vsebinska prvega je iz dóbe carevine Sofije, a »sopernika« sta Vasilij in Boris Goliceyn. Roman je zanimiv. Večjega pomena je roman Volkonskoga, kateri se meri z boljšimi umetnimi deli; opisuje novejšo rusko društvo. — Nov pojav med ruskimi pisatelji je J. H. Potapenko. Oglasil se je prvič v »Vjestniku Evropy« s povestjo »**Na dejstvitelnoj službe**«. Ta povest je obetala veliko o mladem pisatelju. Potem so izšle v istem listu »**Zdravija ponjatija**« in »**Sekretar ego prevoshoditelstva**«. Sedaj pa, čez jedno leto, sta izšla dva snopiča njegovih del. Doslej še ne vemo, na katero stran se bode nagnil mladi in sposobni pisatelj. — sedaj je še na razpotju. Pesimizmu se ni mogel ustaviti A. H. Baranov v svojem sicer lepem delu: »**Razskazi i skazki**«.

Ako se leposlovje ne more pohvaliti z velikimi uspehi v preteklem letu, more se pa tem bolj ponašati znanstveno slovstvo, zlasti zgodovinsko. V tej vrsti je gotovo najznamenitejše delo A. N. Pypina »**Istorija ruskoj etnografiji**«. To je vekovito delo, Rusi se lahko z

njim ponašajo, ker bi kaj jednakega težko dobili v drugem evropskem slovstvu. Celo delo bode obsegalo štiri zvezke (tome), — a peti bode dodatek za strokovnjake: »Sistematičeskoje obozrenije russkoj etnografičeskoj literaturi«. Delo ni pisano samo za učenjake, ampak za olikance v občē. Tako je postavim zanimivo, kar piše o etnografijskih elementih v slovstvu od Puškina do l. 50. Govori tudi o realizmu, kateri je že tako daleč zašel, da ne gleda več na zakone umetnosti itd. V I. in II. zvezku je etnografija velikoruska, v III. maloruska, v IV. beloruska in sibirskā. — Kot nadaljevanje Pypinove zgodovine slovanskih slovstev je izdal znani in učeni A. M. Skabičevskij delo z napisom: »Istorija novejšoj russkoj literaturi«. — A. A. Fet je izdal zanimive spomine na Turgenjeva, Tolstega in Botkina na podlagi svojega dopisovanja. — Znani ruski slavist A. Semenovič Budilovič je začel začetkom tega leta izdajati list: »Slavjanskoje obozrenije«, kateremu je glavni namen, da donāša razprave o slovstvu, zgodovini in politiki, kakor tudi dopise iz vseh slovanskih krajev, in s tem pospešuje vzajemnost vseh Slovanov. Izhajal bode v mesečnih snopičih in velja za Avstrijo 10 gld. Da bi le prav umeval in sodil avstrijske slovanske katoličane!

Naposled se spomnimo še dveh odličnih mōž, katere je pobrala smrt v preteklem letu. I. Ivan Aleksandrovič Gončarov, znani ruski romanopisec. Porodil se je leta 1812. v Simbirsku. Gimnazijske studije je dovršil v Moskvi in prišel 19letni mladenič na vseučilišče v Moskvo, da se uči filologije. Ko je zvršil studije, šel je v Petrograd. L. 1835. je stopil v službo pri finančnem ministerstvu. Popotoval je potem dve leti po svetu, l. 1856. postal censor. On ni veliko pisal, pa je izvrsten pisatelj, realist, resničen. Prvo delo mu je: »Navadna povest« (1847); drugo delo je njegov najboljši roman »Oblomov« (1859). Tretje delo je roman »Obryv«; poleg tega je opisal svojo pot okolo zemlje v delu z imenom »Fregata Palada«. 2. Proti koncu leta je umrl Konstantin Nikolajevič Leontjev, katerega dela radi čitajo in čislajo. Bil je plemenitega rodū; vseučilišče je obiskoval v Moskvi. L. 1854. je zvršil medicinske studije in bil takoj poslan na Krim. Od l. 1887. se je pečal samo s slovstvom. Leontjev je veliko popotoval po vzhodu in od todī zajemal vsebino svojih del. Boljše studije so zbrane v knjigi: »Vostok, Rossija i Slavjanstvo«. Radi čitajo tudi povesti iz novogrškega življenja, kakor so: »Asazija Lamprida«. »Zapiske Odisseja-Polihroniadesa zagorskago Greka«.



Narodne stvari.

Učimo se jezika od naroda!

(Priobčuje Jos. K.)

Glasno nam je zaklical svoj čas Levstik, da se učimo od naroda, kako nam je govoriti in pisati. To geslo se je že nekoliko pozabilo. Slovenščina toliko naglo napreduje, da, rekel bi, ne utegne ozirati se zmerom na prstonarodno govorico. Zato se lahko pripeti, da se kaka beseda skuje ali prinese od kdo vé kod in kaka ¹⁾, če prav že imamo svojo dobro, a ne še dosti znano besedo. Tudi se premalo menimo za razne tenkosti v izrazih, premalo se znamo sukati s predlogi — vzgledov najdeš za vse to spodaj dovolj

¹⁾ Kako grozen je n. pr. izraz: *чеповледец* = Stöpselzieher; neučeni »ljud« bi mu gotovo rajši dejal: odmašilo ali odmašek.

— sploh, premalo se že spominjamo, kako govore doma v rodni vasici naši roditelji, naši bratje in sestre. Zato mislim navesti nekaj takega blaga; nabral sem ga samo v jedni vasici: v Luši (v selški dolini) na Gorenjskem. To ali ono je morebiti že več ali manj znano; pač pa ni občē znano. Vse besede so narodne. Znamenje: ^ kaže padajoči, a naglasek: ´ kipeči naglās; n. pr. Jáka čáka (Jaáka čáaka); široka samoglasnika e in o označujem: e in ó; n. pr. žēna, nóga.

Zmuditi, im: Dve uri sem »zmúdil« s tem delom; ali: dve uri sem »sezmúdil« ž njim; mašo sem »zmúdil« zaradi tebe = nisem mogel sploh iti k